

روسیه و امپریالیسم

ترجمه و گردآوری: ساروج افخم

فهرست

- دییچه ۳
- آیا روسیه امپریالیست است؟ ۹
- ایران و روسیه ۳۶
- ظرفیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و کشاورزی روسیه ۵۷

دیباچه

سیاست طبقاتی در دوران سرمایه‌داری مستلزم شناخت زمین مبارزه طبقاتی معاصر است. امکان‌های سیاست‌ورزی عصر امپریالیسم در شکاف‌ها و توان بالقوه و بالفعل نیروهای سیاسی بورژوازی و پرولتاریا منکشف می‌گردد. در دوران معاصر شاهد جابجایی و افت و خیز سریع جناح‌های بورژوازی در بازآرایی صف‌بندی‌های سرمایه‌داری و در مقابل شورش‌های کور یا اخته طبقه کارگر در فقدان سازمان‌های انقلابی پرولتری هستیم.

در این میان انگاره‌های معیوب چپ‌گرایان به غایت پروغرب هر دم در به کجراهه کشاندن مسیر مبارزاتی پرولتاریا غالب است و سیاست‌های خرده بورژوایی و بورژوایی چپ در قالب سازمانی و محفلی با حرکات آونگی چپ‌روی و راست‌روی

آفت پراتیک طبقاتی کمونیستی گشته است. گفتن حقیقت در زمانه ما، وظیفه‌ای انقلابی است.

انگاره‌های عام و سبک‌سرانه‌ی «قطب روسیه»، «امپریالیسم روسیه»، «نقش امپریالیستی روسیه در ایران» را چپ پروغرب در بوق و کرنا کرده است. ریشه‌ی ایدئولوژیک این انگاره‌ها، بیرونی کردن شکاف ژئوپلتیک ترانس‌آتلانتیک و کشورهای غیرهمسو از مبارزه طبقاتی و ادعای کذب بی‌طرفی در مواجهه با سیاست‌های بین‌الملل و پاک کردن صورت مساله است. بی‌ربط جلوه دادن شکاف‌ها ژئوپلتیک و مبارزه طبقاتی، از طریق یک کاسه کردن دولت‌های بورژوایی، حاصلی جز گمراهی در پیچیدگی‌های سیاست کمونیستی ندارد. آگاهی مارکسیست-لنینیستی از سرمایه‌داری معاصر تن به این لودگی نمی‌دهد و همواره پایبند به «رادیکال بودن به اندازه واقعیت» است.

شناخت نقش بورژوازی روسیه در جهان و رابطه اقتصادی روسیه با ایران، طبقه‌ی کارگر را در سیاست خود نسبت به خطرات بالقوه روسیه آگاه کرده و از ارزیابی شتابزده

نسبت به نقش روسیه پیشگیری می‌کند. بزرگ‌نمایی پروغرب‌ها از خطر روسیه که با هم ارز قرار دادن روسیه با آمریکا و حتی در مواردی پررنگ‌تر از امپریالیسم آمریکا و متحدینش صورت می‌گیرد، این توهم را ایجاد کرده که رابطه روسیه با ایران یا سایر کشورها شکل امپریالیستی به خود گرفته است. کارکرد چنین ادعاهای کذبی در خصوص روسیه، تطهیر امپریالیسم آمریکا به مثابه حافظ نظم جهانی سرمایه‌داری است. اطلاق صفاتی بی‌اساسی همچون «خرده امپریالیسم» و «امپریالیسم منطقه‌ای» روی دیگر سکه «فوق امپریالیسم» کائوتسکی مرتد در توجیه حمایت و پشتیبانی تلویحی پروغرب‌ها از تجاوزات و دخالت‌گری امپریالیستی است. چه بسا اگر واکنش روسیه در اوکراین و سوریه نبود، روند پیشروی ماشین سیاسی-نظامی امپریالیسم بسیار آسوده‌تر رژیم چینج‌ها و کودتاهای موفق‌تری به پیش می‌برد و افسار بریده‌ی امپریالیسم را هارتر از اکنون به جان جهان ما می‌انداخت. ارزیابی صحیح کمونیستی از روسیه و کشورهایی که این‌گونه تقابل‌های

مشابه با امپریالیسم دارند، به پرولتاریا اجازه تبیین سیاسی متناسب با استراتژی سوسیالیستی جهت اتخاذ موضع کمونیستی در دوران کنونی می‌دهد.

***

مجموعه حاضر مشتمل بر ترجمه مقاله‌ای از استنفیلد اسمیت در خصوص موقعیت روسیه در نظم امپریالیستی جهان معاصر و یک ترجمه و یک گزارش (با تغییراتی فرمی) برگرفته شده از معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت خارجه ایران، در خصوص رابطه اقتصادی روسیه و ایران است.

مقاله ایران و روسیه، ترجمه شده از مجموعه مقالات "Regional Russia"، شماره ۳ سال ۲۰۱۹، یک نشریه اقتصادی روسی است و دومی گزارش از سفارت ایران در مسکو است. رویکرد طبقاتی این دو با توجه به منابع دولتی آن‌ها از دو زاویه منافع بورژوازی خودی مشخص است اما اطلاعات ارزشمندی از سطح روابط اقتصادی دو کشور و افق‌های تجاری آن‌ها در اختیار ما قرار می‌دهد که به عنوان

داده‌های قابل دسترس، در تحلیل مارکسیستی قابل استفاده خواهد بود.

این مقالات از آن جهت مورد توجه قرار گرفته است که اطلاعات ارزشمندی در شناخت موقعیت روسیه در جهان و در رابطه با ایران به خواننده انتقال داده و از باورهای رایج چپ کلیشه‌زدایی می‌کند. با وجود این لازم به ذکر است ارزیابی اسمیت در خصوص «مقاومت سازش‌ناپذیر آن‌ها (روسیه و چین) زمینه را برای مردم و کشورهای دیگر فراهم می‌کند که حاکمیت ملی خودشان را اعلام کنند» ریشه در گرایش طرفداران جهان چندهژمونی دارد که با لغزش‌های معاصر امپریالیسم آمریکا در ریاست بر جهان، جانی دوباره گرفته‌اند.

سیاست طبقاتی راه خود را در تدقیق مناسبات جهانی می‌یابد و تنها در رثال پولتیک انقلابی لنینی به وضعیت پاسخ خود را تثبیت می‌کند. گام‌های سنجیده در مبارزه ضد سرمایه‌داری پرولتاریا، با امتناع از سیاست‌های

امپریالیستی رژیم چینجی و آغشته نگشتن به سیاست‌های
محور مقاومتی انحلال طلبانه، کمونیسم را سازمان می‌دهد.

آیا روسیه امپریالیست است؟

استنفیلد اسمیت

گفته می‌شود روسیه یک قدرت امپریالیستی جهانی است، قدرتی در مقابل ابرقدرت امپریالیستی. روسیه هم در دوره اتحاد جماهیر شوروی و هم پس از فروپاشی شوروی از سوی آن‌ها به همین نحو مشخص می‌شد. روسیه زمانی که دولت سوسیالیستی بود و حالا به عنوان یک دولت سرمایه‌داری به همین ترتیب معرفی می‌شود.

از سوی دیگر گفته می‌شود روسیه دولت سرمایه‌داری غیرامپریالیست است که هنوز در تلاش برای خروج از بحران فروپاشی شوروی و بهبود فاجعه سیاسی و اقتصادی دوران یلتسن است. دورانی که تقریباً به وابسته غارت شده‌ی نئواستعماری توسط ایالات متحده تنزل یافت. (۱)

لنین تشخیص داد که سرمایه‌داری مدرن "در همه جا به یک سرمایه داری انحصاری تبدیل می‌شود". (۲) سرمایه‌داری در یک سیستم جهانی ستمگر مبتنی بر استعمار و "اختناق مالی اکثریت قریب به اتفاق جمعیت جهان توسط تعداد انگشت شماری کشور پیشرفته" (۳) رشد می‌کند. چنین سلطه‌ای بر جهان توسط چند قدرت امپریالیستی نه تنها بزرگترین مانع برای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی کشورهای کمتر توسعه‌یافته است بلکه مانع پاسخ به مشکلات اساسی است که کل بشریت و حالا حاضر خود سیاره مبتلا گشته است.

لنین سرمایه داری امپریالیستی مدرن را این‌گونه تعریف می‌کند:

«بدون فراموش کردن اهمیت مشروط و نسبی همه تعریف‌ها به طور اعم، که هیچ‌گاه نمی‌توانند روابط همه جانبه‌ی پدیده را در تمام جریان تکامل آن فراگیرند، باید چنان تعریفی برای امپریالیسم بیان داشت که پنج علامت بنیادی آن، یعنی علایم زیرین را در بر گیرد:

۱) رسیدن تراکم تولید و تراکم سرمایه به چنان درجه بالایی از رشد که انحصارات دارای نقش قاطع در زندگی اقتصادی را پدید آورده است؛

۲) درآمیزی سرمایه‌ی بانکی با سرمایه‌ی صنعتی و ایجاد الیگارش‌ی مالی بر پایه‌ی این «سرمایه‌ی مالی»؛

۳) صدور سرمایه از صدور کالا متمایز می‌شود و اهمیت خاص کسب می‌کند؛

۴) تشکیل گروه‌بندی‌های انحصاری بین‌المللی سرمایه‌داران که جهان را میان خود تقسیم می‌کنند؛

۵) پایان تقسیم ارضی جهان میان بزرگ‌ترین دول سرمایه‌داری.

امپریالیسم عبارت است از سرمایه‌داری در مرحله‌ای از تکامل خود که در آن تسلط انحصارات و سرمایه‌ی مالی تثبیت شده، صدور سرمایه اهمیت بارز کسب کرده، تقسیم جهان میان تراست‌های بین‌المللی آغاز شده و تقسیم

سراسر جهان میان بزرگ‌ترین کشورهای سرمایه‌داری پایان یافته است.» (۴)

ما در ادامه خواهیم دید سرمایه‌داری روسیه‌ی امروز تا چه سطحی در این ویژگی‌ها مشارکت دارد؛ با در نظر گرفتن نقش سرمایه‌داری انحصاری روسیه در سیستم امپریالیستی جهانی، ماهیت تجارت صادراتی روسیه، صدور سرمایه‌ی روسی، نقش جهانی که سرمایه‌ی مالی روسیه بازی می‌کند و در نهایت قدرت نظامی روسیه. (۵)

۱) قدرت روسیه میان انحصارات سرمایه‌داری بین‌المللی

نقش روسیه را در مورد "۴" تشکیل گروه‌بندی‌های انحصاری بین‌المللی سرمایه‌داران که جهان را میان خود تقسیم می‌کنند" می‌توان با توجه به موقعیت شرکت‌های این کشور بین ۲۰۰۰ شرکت مهم بین‌المللی سنجدید.

فوربس ۲۰۰۰ شرکت برتر جهان را بر اساس کل فروش، سود، دارایی و ارزش بازار رده‌بندی کرده است. از ده شرکت برتر، ۵ شرکت چینی و ۵ شرکت آمریکایی هستند. ۲۹۱ شرکت چینی میان این لیست ۲۰۰۰ شرکت وجود دارند. (این آمار در سال ۲۰۰۳ تنها شامل ۴۳ شرکت بود). آمریکا با ۵۶۰ شرکت در صدر این جدول قرار دارد. کانادا ۵۰، استرالیا ۳۹ و هند ۵۸ شرکت در این لیست دارند.

در میان صد شرکت برتر تنها ۴ شرکت روسی در رده ۴۳، ۴۷، ۷۳ و ۹۸ حضور دارند. در میان ۵۰۰ شرکت برتر تنها ۶ شرکت و در میان کل لیست ۲۰۰۰ شرکتی ۲۵ شرکت روسی ثبت شده‌اند. در کل سهم شرکت‌های روس روند نزولی ناچیزی را نشان می‌دهد: در دوره ۲۰۰۸-۲۰۱۳ حضور ۲۹-۳۰ شرکت روس در لیست ۲۰۰۰ شرکت ثبت شده بود.

۲۰۰۰ شرکت این لیست ۳۹,۱ تریلیون دلار فروش، ۳,۲ تریلیون دلار سود، ۱۸۹ تریلیون دلار دارایی و ۵۶,۸ تریلیون دلار ارزش بازار داشته‌اند. ۲۵ شرکت روس ۵۶۸

میلیارد دلار یعنی فقط ۱,۴۵ درصد از کل فروش داشته‌اند. مجموع دارایی‌ها ۱۷۵۷,۳ میلیارد دلار محاسبه شده که کمتر از ۱ درصد کل را تشکیل می‌دهد. در میان انحصارهای بین‌المللی، روسیه بازیگری بسیار جزئی است.

بهره‌وری نیروی کار روسیه در مقایسه با اتحادیه اروپا و ایالات متحده

چشم‌انداز تغییر عمده در این ارقام به دلیل بهره‌وری پایین نیروی کار روسیه بعید است. اینجا [بهره‌وری نیروی کار](#) توسط تقسیم تولید ناخالص داخلی بر حسب ارزش دلار آمریکا بر کل ساعات کار نیروی کار کشور اندازه‌گیری شده، ۲۵,۴ در سال ۲۰۱۶ به دست آمده است. این مقدار پایین‌ترین نرخ در تمام کشورهای اروپایی است، در واقع آنقدر پایین که کمتر از نصف میانگین اتحادیه اروپا با نرخ ۵۳,۴ است. نرخ بهره‌وری نیروی کار روسیه ۳۶ درصد سطح آمریکا با ۶۹,۹ است؛ آلمان ۶۸,۱ است. سطح

بهره‌وری روسیه همچنان در حد یک کشور عقب‌مانده قرار دارد، به دور از توانایی رقابت با مراکز پیشرفته سرمایه‌داری قرار گرفته است.

مجمع جهانی اقتصاد در گزارش رقابت جهانی بر اساس دوازده عامل، روسیه را در جایگاه ۳۸ام قرار داده، بالاتر از چند کشور اروپای شرقی. این گزارش جایگاه ۶۷ام روسیه در سال ۲۰۱۲-۲۰۱۳ به مقام ۳۸ام در ۲۰۱۷-۲۰۱۸ ارتقا بخشیده است. (۶)

خروجی‌های تولیدی روسیه

نقش روسیه در سیستم اقتصادی جهانی هنگام مقایسه خروجی‌های تولیدی کشور بر حسب دلار باز هم قابل درک است. در سال ۲۰۱۵ چین در مقام اول با ۲۰۱۰ میلیارد دلار کالای تولیدی، ۲۰ درصد خروجی جهان و آمریکا در مقام دوم ۱۸۶۷ میلیارد دلار، یعنی ۱۸ درصد را به خود اختصاص دادند. روسیه در مقام ۱۱۵ام در کنار هند، تایوان،

مکزیک و برزیل ۱۳۹ میلیارد دلار تولید کالا داشته و باز هم یک بازیکن حاشیه‌ای که تنها یک درصد از خروجی‌های تولیدی جهانی را دارد.

۲) مواد خام صادراتی روسیه در مقابل کالاهای با فناوری پیشرفته

کشورهای امپریالیستی به طور معمول در تجارت صادراتی تمایل به فروش کالاهای پیشرفته و با ارزش بالا شامل خدمات تکنولوژیک دانش‌محور و همچنین خدمات مالی دارند. ملل تحت ستم امپریالیسم نیز معمولاً محدود به صادرات مواد خام با قیمت تعیین شده در بازار امپریالیستی و تولید اجناس تمام شده توسط شرکت‌های محلی تابعه‌ی شرکت‌های امپریالیستی در کشورهایشان هستند.

میان برترین کشورهای صادراتی در سال ۲۰۱۷، روسیه پس از مکزیک، امارات و سنگاپور رتبه‌ی ۱۷ام را کسب کرد. چین در جایگاه اول با ۲۲۶۳ میلیارد دلار صادرات،

آمریکا با ۱۵۴۷ میلیارد دلار مقام دوم و آلمان با ۱۴۴۸ میلیارد دلار مقام سوم را داشته‌اند. روسیه با افزایش قابل توجه نسبت به سال ۲۰۱۶ کماکان فقط ۳۵۳ میلیارد کالای صادراتی داشته است.

در گزارش سال ۲۰۱۷ بانک جهانی در مورد روسیه آمده است که ۵۸ درصد از صادرات را نفت و گاز، ۱۱ درصد فلزات، ۶ درصد مواد اولیه غذایی، ۳ درصد چوب، خمیر و کاغذ و ۴ درصد سنگ های قیمتی، فلزات و سایر مواد معدنی تشکیل داده است. بیش از ۸۲ درصد از صادرات روسیه مواد اولیه بوده در حالی که کالاهای تکنولوژیکی تکمیل شده (از جمله نظامی) تنها ۸ درصد از صادرات روسیه را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۰ کالای برتر صادراتی و وارداتی در سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد کالاهای ماشینی ۱۲,۸ میلیارد صادرات در مقایسه با ۱۰۶,۲ میلیارد واردات داشته‌اند.

صادرات (و واردات) روسیه با الگوی یک کشور امپریالیستی همخوانی ندارد بلکه بیشتر شبیه به یک کشور نیمه توسعه یافته جهان سوم است؛ قرارگیری صادرات مواد اولیه در درجه اول و تکیه بر واردات کالاهای پیشرفته خارجی.

جایگاه روسیه در صادرات کالاهای با فناوری پیشرفته (۸)

قدرتهای امپریالیستی پیشتاز صادرات کالاهای با فناوری پیشرفته هستند. از منظر رتبه‌ی جهانی در صادرات این کالاهای، چین دوباره با ۴۹۶ میلیارد دلار صادرات فناوری پیشرفته اول است، (پس از آلمان) آمریکا با صادرات ۱۵۳٫۲ میلیارد دلار سوم است و مکزیک ۴۶٫۸ میلیارد دلار صادرات دارد. روسیه با فقط ۶٫۶۴ میلیارد دلار صادرات در مقام ۳۱ام صادرات کالاهای با فناوری پیشرفته قرار دارد. همچنین این ارقام نشان می‌دهد روسیه فاصله زیادی تا

تبدیل شدن به یک بازیکن امپریالیستی در صحنه جهانی دارد.

۳) نقش روسیه در نظام بانکی و سرمایه مالی بین‌الملل

در لیست لنین از مشخصه‌های کشورهای امپریالیستی دوره‌ی خود، بانک‌های بزرگ مهم‌ترین سازمان‌های سرمایه مالی هستند. ما انتظار داریم یک دولت امپریالیستی در میان بانک‌های پیشرو به خوبی نمایان شود. از بین ۱۰۰ بانک برتر جهان، که بر اساس دارایی‌ها رتبه‌بندی شده‌اند. چین ۵ بانک از ۱۰ بانک برتر را دارد. آمریکا میان ۴۰ بانک برتر ۶ بانک دارد. از ۱۰۰ بانک برتر، ۲۰ تا چینی هستند، ۱۰ تا آمریکایی هستند، ۹ تا ژاپنی هستند، ۶ تا فرانسوی، ۶ تا آلمانی، ۶ تا بریتانیایی، ۵ تا کانادایی، ۵ تا کره جنوبی، ۵ تا برزیلی، ۴ تا استرالیایی، ۳ تا سوئدی، ۳ تا ایتالیایی، ۳ تا اسپانیایی، ۳ تا هلندی، ۲ بانک سنگاپوری و ۲ بانک

سوئسی هستند. روسیه یک بانک دارد که در رده‌ی ۱۶۶ام قرار دارد.

لنین می‌گفت که در دوره امپریالیستی «تقسیم جهان بین تراست‌های بین‌المللی» اتفاق افتاده است. به طوری که تقسیم جهان در دوره‌ی امپریالیستی بین این تراست‌ها با ظهور و سقوط دولت‌های امپریالیستی تغییر می‌کند. در جهان معاصر تقسیم میان این تراست‌ها روسیه به عنوان یک بازیگر کاملاً جزئی می‌یابیم. ۴ شرکت میان ۱۰۰ شرکت برتر و ۲۵ تا از ۲۰۰۰ شرکت برتر جهان، دارای سهم ۱,۴۵ درصدی از بازار جهانی، هیچ شرکتی در میان ۱۰۰ شرکت خارجی از نظر دارایی و یک بانک از ۱۰۰ بانک برتر بین‌الملل.

صدور سرمایه روسیه

لنین گفته بود: "۳" صدور سرمایه از صدور کالا متمایز می‌شود و اهمیت خاص کسب می‌کند". روسیه صادرات

قابل توجه سرمایه دارد ولی این صدور به شکل فرار سرمایه به بهشت‌های مالیاتی مانند قبرس و جزایر ویرجین بریتانیا است. بانک مرکزی روسیه [فرار سرمایه از کشور را ۱۵۴ میلیارد دلار برای سال ۲۰۱۴](#) و برای کل دوره رسمی پوتین از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۴ حدود ۵۵۰ میلیارد دلار اعلام کرده. در واقع این رقم در سال ۲۰۱۴ بیش از یک تریلیون دلار تخمین زده می‌شود. بانک مرکزی [۶۶ میلیارد دلار فرار سرمایه از روسیه برای سال ۲۰۱۸](#) ثبت کرده است.

دارایی‌های خارجی چندملیتی روسیه

در مطالعه‌ای [فهرست ۱۰۰ شرکت برتر چند ملیتی غیرمالی براساس دارایی‌های خارجی و سرمایه گذاری‌های آن‌ها در سایر کشورها](#) رتبه‌بندی شده است. در این معیار کلیدی صادرات سرمایه مالی، ۲۰ شرکت آمریکایی هستند، ۱۴ تا بریتانیایی هستند، ۱۲ تا فرانسوی، ۱۱ تا آلمانی، ۱۱ تا ژاپنی، ۵ تا سوئیسی و ۵ تا چینی (با احتساب هنگ کنگ).

هیچ شرکت روسی بر اساس سرمایه‌گذاری‌های خارجی خود در میان ۱۰۰ شرکت برتر این لیست حضور ندارد.

۱۰ شرکت برتر چندملیتی غیرمالی روسیه مالک ۱۸۸,۳ میلیارد دلار دارایی خارجی در کل است که یک سوم کل دارایی‌های روسیه در خارج است. کل دارایی‌های خارجی روسیه کمتر از دو شرکت نخست در لیست ۱۰۰ شرکت برتر چندملیتی غیرمالی جهان است. (۹)

هولدینگ‌های مالی روسیه در مقایسه با دولت‌های امپریالیستی

معیار دیگر، سرمایه‌ی هولدینگ‌های مالی کشورهای جهان است که سالانه توسط موسسه Credit Suisse گزارش می‌شود. گزارش "اطلاعات ثروت جهانی ۲۰۱۸" این موسسه نمودار ثروت مالی ملی (شامل سهام، اوراق قرضه، صندوق سرمایه‌گذاری بازار پول و حساب‌های بانکی) با تقسیم ثروت مالی ملی بر کل جمعیت بزرگسالان هر کشور

نمایش داده است. بالاتین گروه با بیش از ۱۰۰۰۰۰۰ دلار میانگین ثروت هر فرد بزرگسال شامل کشورهای اروپای غربی، آمریکای شمالی، استرالیا، نیوزیلند، ژاپن، اسرائیل، سنگاپور و تایوان است. آمریکا با ۳۳۶۵۲۸ دلار پس از سوئیس با ۳۷۲۳۳۶ دلار در جایگاه دوم قرار دارد. همه‌ی کشورهای این گروه کشورهای امپریالیستی هستند یا پیروان کلیدی مراکز امپراتوری آمریکا هستند. میانگین جهانی سرانه ثروت مالی بزرگسالان ۳۸۱۱۰ دلار است؛ برای یونان غارت شده ۳۳۹۶۹ دلار است. چین بسیار عقب‌تر ۱۹۸۶۲ دلار است. روسیه بسیار پایین‌تر ۸۸۴۳ دلار که در مقایسه با آمریکا ۲,۶ درصد از میانگین ثروت مالی بزرگسالان است.

روسیه عقب‌مانده‌تر از داشتن ثروت مالی یک کشور امپریالیستی است. از مجموع ثروت مالی و غیرمالی جهان، آمریکا ۳۱ درصد، چین با ۱۶,۴ درصد تنها کشورهای بالای ۱۰ درصد هستند و روسیه ۰,۷ درصد.

لنین نوشته بود «امپریالیسم دوران سرمایه مالی و انحصارات است... که صدور سرمایه اهمیت بارزی کسب کرده است» (۱۰) در زمینه‌ی صدور سرمایه‌ی مالی توسط شرکت‌های چندملیتی روسیه به هدف تولید، روسیه باز هم بازیکنی بسیار جزئی است.

۴) توازن نظامی روسیه در جهان

در نهایت لنین به "۵" پایان تقسیم ارضی جهان میان بزرگ‌ترین دول سرمایه‌داری" اشاره دارد. برای تسلط کشورهای امپریالیستی بر ساختار اقتصادی جهان، نقش آن‌ها در حفظ و پاسبانی از نظم جهانی تحمیلی بر ما، اساسی است. قدرت‌های پیشتاز امپریالیستی صنایع مهم تسلیحاتی را دارند و به عنوان فروشنده در تجارت جهانی اسلحه مشارکت دارند.

صادرات نظامی روسیه

روسیه تنها در توازن نظامی قدرت خود را نشان داده است اما طبق گفته لنین چنین قدرتی به خودی خود نمی‌تواند

کشوری را به یک امپریالیست تبدیل کند و این مساله روسیه را امپریالیست نمی‌کند حتی به شیوه‌ی امپریالیست پیشاسرمایه‌داری روم باستان که گسترش نظمی و برده‌داری در آن ضرورت داشت. در حالی که توان نظامی قابل توجه روسیه، به ویژه زرادخانه هسته‌ای این کشور، زورگویی را برای امپریالیست‌ها دشوار می‌کند. روسیه مانند آمریکا به کشورهای دیگر تهاجم و تجاوز نکرده و کشوری را بمباران نمی‌کند یا حتی عملکردی مثل کشورهای درجه دوم امپریالیستی بریتانیا و فرانسه ندارد.

علاوه بر این سرمایه‌داری روسیه بر خلاف قدرت‌های نظامی امپریالیستی دیگر، قدرت نظامی خود را توسعه نمی‌دهد بلکه وارث نیروی نظامی و صنایع تسلیحاتی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی است. همچنین روسیه یگانه کشور بلوک شوروی سوسیالیستی سابق است که محاصره و تهدیدش با حمله نظامی توسط امپریالیسم غربی ادامه دارد.

با وجود این روسیه صادرکننده برتر سلاح در جهان است. بجز صنایع نظامی هیچ شاخه‌ای از صنعت روسیه در بازارهای جهانی رقابت نمی‌کند.

مجموع صادرات اسلحه در جهان ۳۲,۲۶۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ و ۳۱,۱۰۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ بوده. طبق گزارش موسسه تحقیقاتی صلح بین‌المللی استکهلم صادرات سلاح از روسیه ۶,۱۴۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ بوده که به نسبت ۶,۹۳۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ روند کاهشی داشته است. صادرکننده نخست اسلحه در جهان آمریکا با ۱۰,۳۰۴ میلیارد دلار فروش سلاح در سال ۲۰۱۶ و ۱۲,۳۹۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ است. آمریکا ۳۴ درصد از فروش نظامی جهان و روسیه ۲۲ درصد را به خود اختصاص داده است.

صادرات اسلحه آمریکا کمی بیشتر از دو برابر روسیه است. روسیه هنگامی عقب افتاد که در دوره ۲۰۱۳-۲۰۱۷ آمریکا ۲۵ درصد نسبت به دوره ۲۰۰۸-۲۰۱۲ رشد صادرات اسلحه داشت و در دور مشابه روسیه ۷,۱ درصد کاهش صادرات اسلحه داشته است.

شرکت‌های روسی میان تولیدکنندگان سلاح

با توجه به گزارش موسسه تحقیقاتی صلح بین‌المللی استکهلم، ۱۰۰ تولیدکننده برتر اسلحه سال ۲۰۱۷ جهان ۳۹۸,۲ میلیارد دلار فروش سلاح و خدمات نظامی داشته‌اند. (دیفنس نیوز آماری متفاوت ارائه داده). نیمی از این مبلغ به ۱۰ تولیدکننده اصلی رسیده که پنج شرکت آمریکایی هستند در حالی که یکی روسی است. از ۱۰۰ شرکت برتر ۴۲ شرکت آمریکایی و ۱۰ شرکت روسی هستند.

پایگاه‌های نظامی خارجی روسیه و بودجه نظامی

روسیه ۱۵ پایگاه نظامی در ۹ کشور خارجی دارد. تنها دو پایگاه ویتنام و سوریه خارج از اتحاد شوروی سابق است. چین یک پایگاه نظامی خارجی در جیبوتی دارد. آمریکا بیش از ۸۰۰ پایگاه خارجی دارد.

در مقایسه بودجه نظامی آمریکا که موسسه تحقیقاتی صلح بین‌المللی استکهلم آن را ۶۱۰ میلیارد دلار اعلام کرده است، فقط *افزایش* بودجه امسال پنتاگون بیشتر از کل

بودجه نظامی روسیه معادل ۶۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ است. روسیه چهارمین بودجه نظامی جهان را پس از چین و عربستان سعودی دارد.

مداخلات روسیه در کشورهای دیگر

روسیه در کشورهای دیگر مداخله دارد (یوگسلاوی، گرجستان، اوکراین و سوریه) اما نه به شیوه کشورهای امپریالیستی که به انگیزه تصاحب منابع طبیعی و ثروت انجام می‌دهند. مداخله روسیه نه حتی در حد قدرتهای درجه دوم امپریالیستی مانند فرانسه و بریتانیا است. نه مانند کار همیشگی سایر کشورهای امپریالیستی در کشورهای دیگر کودتایی مهندسی کرده است.

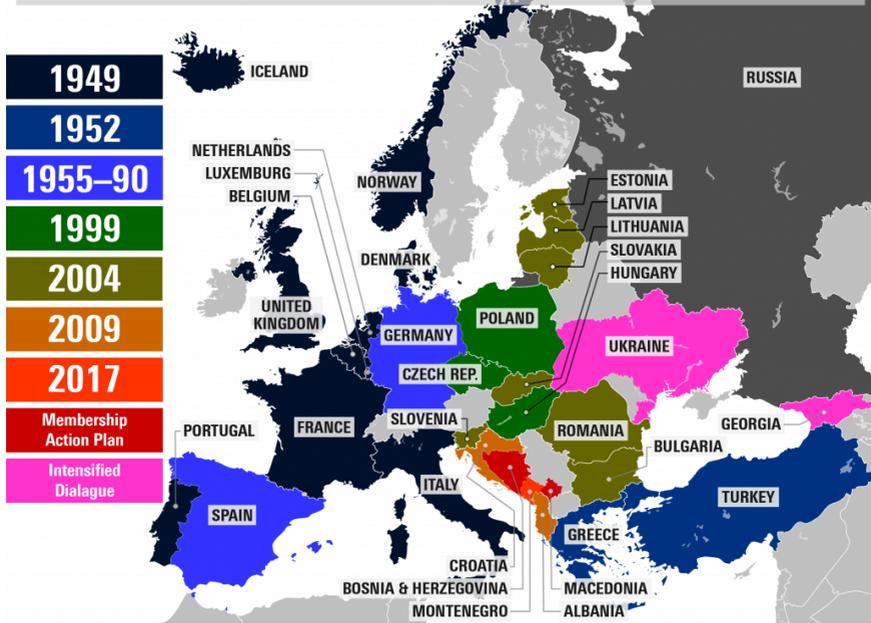
روسیه در سطح محدود در اواسط دهه نود قرن بیستم یوگوسلاوی سابق مداخله داشته، زمانی که نیروهای روسیه به عنوان پلیس ناتو عمل می‌کردند، روسیه در سال ۲۰۰۸ در حمایت از نیروهای پروروس اوستیای جنوبی با گرجستان جنگید که مورد حمایت آمریکا هم بود.

درگیری اوکراین نتیجه مستقیم مهندسی آمریکایی یک کودتای دست راستی ضد روسیه در سال ۲۰۱۴ است. مردم منطقه شرق اوکراین که عمدتاً روس‌زبان هستند، خواستار خودمختاری سیاسی و اقتصادی شدند و قیام کردند. در حالی که شرق اوکراین مورد حمایت روسیه است، مسکو هیچ علاقه‌ای به جدا کردن و جذب شرق اوکراین همچون کریمه نشان نداده است.

دخالت مستقیم ۲۰۱۵ ارتش روسیه در جنگ سوریه مشابه به اوکراین است: برای جلوگیری از ادامه رژیم چینج آمریکایی-ناتویی و محاصره کشورشان. روسیه برای کمک به غلبه بر گروه‌های شورشی مسلح مورد حمایت آمریکا، کشورهای ناتو و عربستان سعودی، از طرف دولت سوریه دعوت شد.

برعکس آمریکا، بریتانیا و فرانسه، در هیچ‌یک از این موارد روسیه برای سرنگونی یک دولت قانونی برای حفظ منافع اقتصادی خارجی خود دخالت نظامی نداشته است.

The Enlargement of NATO, 1949–2018

محاصره فزاینده روسیه از سوی آمریکا و ناتو ادامه‌ی سیاست قبلی
 آن‌ها در انقیاد و استعمار شوروی است. منبع: ناتو

۵) روسیه و امپریالیسم معاصر

با استناد به گفته‌های لنین درباره‌ی امپریالیسم، روسیه نه
 در تسلط بر انحصارات و سرمایه مالی و نه در صدور سرمایه

نقش مهمی بازی می‌کند(تاثیر منفی سرمایه در حال فرار بماند) و نه تراست‌های روس هیچ نقش اساسی در تقسیم منابع جهان دارند.

روسیه تنها بر اساس قدرت نظامی خود قادر به قرارگیری میان قدرتمندترین دول جهان است. مشخصه‌های اقتصادی روسیه نشان از یک دولت پیشرفته سرمایه‌داری ندارند بلکه معرف یک دولت نیمه‌حاشیه‌های سرمایه‌داری است. بخش بسیار اندکی از فعالیت‌های اصلی و گسترده امپریالیسم را بازی می‌کند: صادرات سرمایه به کشورهای حاشیه‌ای و استخراج سود از کار و منابع کشورهای در حال توسعه. سرمایه مالی روسیه کوچک است، عمدتاً مواد خام صادرات می‌کند، صنایع ضعیفی دارد، شرکت‌های چندملیتی‌اش جزئی است و اقتصادش گرفتار بهره‌وری پایین نیروی کار است.

امپریالیسم کماکان خطر اصلی زندگی و بهروزی مردم جهان است. مسائل ما، مسائل انسانی، ریشه در سلطه‌ی امپریالیستی بر ملت‌ها و زندگی ما دارد. به طور مشخص،

این به معنای نقش ریاست امپریالیستی آمریکا و قدرت‌های امپریالیستی درجه دو در مدار خود است: اروپای غربی، ژاپن، کانادا و استرالیا. با وجود این که روسیه کشوری سرمایه‌داری است، توسط آمریکا تحت فشار قرار می‌گیرد زیرا استقلالش (مانند ونزوئلا، ایران، لیبی دوران قذافی و نیکاراگوئه) جزئی از هیچ توطئه امپریالیستی نیست که ما را تهدید کند بلکه قدرت‌های جهانی روسیه و چین می‌فهمند که باید به تلاش‌های امپریالیستی برای مطیع و وابسته کردن آن‌ها پاسخ دهند. خوشبختانه مقاومت سازش‌ناپذیر آن‌ها زمینه را برای مردم و کشورهای دیگر فراهم می‌کند که حاکمیت ملی خودشان را اعلام کنند.

یادداشت‌ها

۱. استفان کوهن در کتاب **پیکار شکست‌خورده** نوشته: آن‌چه پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی روی داد، فاجعه‌بارترین سقوط اقتصادی دوران صلح یک کشور صنعتی در تاریخ بود. احیای سرمایه‌داری موجب بی‌ثباتی و بیکاری گسترده، نابرابری افراطی وحشی‌گرانه، شیوع جنایات، یهودی‌ستیزی و خشونت قومی همراه با گانگستریسم قانونی و غارت بی‌مهابای دارایی‌های عمومی شد. در سال ۱۹۹۸ سرمایه‌گذاری ۸۰ درصد کاهش یافت، دستمزدهای واقعی نصف شد و گوشت و لبنیات ۷۵ درصد کاهش یافت. کسانی که در جمهوری‌های شوروی سابق زیر خط فقر زندگی می‌کردند از ۱۴ میلیون نفر در سال ۱۹۸۹ به ۱۴۷ میلیون نفر رسیده‌اند. این اتفاقات، یتیمان بیشتری از ۲۰ میلیون تلفات دوران جنگ به وجود آورد. بیماری‌های واگیردار وبا و حصبه دوباره ظاهر شدند. میلیون‌ها کودک از سوتغذیه رنج می‌برند و امید به زندگی بزرگسالان کاهش یافته است. [فیدل کاسترو در بخش دوم یک سخنرانی در](#)

سال ۱۹۹۸ از غارت ننگین پسا شوروی روسیه حرف زده است.

۲. Lenin: *The Impending Catastrophe and How to Combat It*, Collected Works, Volume 25, p. 339.
۳. Lenin: *Imperialism: The Highest Stage of Capitalism*, CW, 22, p.191.
۴. Lenin; *Imperialism*, CW 22, p.266-267.
۵. دو مقاله مفید که در این زمینه نوشته شده است: "اسطوره امپریالیسم روسیه" از رنفری کلارک و راجر آنیس؛ "آیا روسیه امپریالیست است؟" از سام ویلیامز. (ترجمه مقاله اخیر در کتابی با همین عنوان از سوی نشر گل آذین به چاپ رسیده است.)
۶. Russia's detailed information on pp. ۲۴۸-۲۴۹ of the report.
۷. World Bank Group, "Modest Growth Ahead," Russia Economic Report 39, May 2018 p. v.
۸. صادراتی با فناوری پیشرفته محصولات صنعتی با R&D (تحقیق و توسعه) بالا مانند هوافضا، کامپیوترها، داروسازی، ابزارهای علمی و ماشین‌های الکتریکی است.

۹. این اطلاعات در خصوص فرار سرمایه و دارایی‌های خارجی روسیه کاملاً مطابق با داده‌های یک مطالعه پیشین در مورد سرمایه‌گذاری جهانی روسیه است. تحقیقی با لحن طعنه‌آمیز با ادعای امپریالیستی بودن روسیه.
۱۰. Lenin; *Imperialism*, CW 22, p.297, 267.

ایران و روسیه

روابط اقتصادی، کشورها را به یکدیگر نزدیک تر می کند.
(یک دیدگاه روسی)

روابط دو کشور (جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه) وارد مرحله جدیدی شده است. این دو کشور در ارزیابی از نظم جهانی معاصر دیدگاه مشابه دارند. روسیه و ایران با اعمال هر نوع فشار بر امور داخلی و سیاست خارجی مخالف هستند. به همین دلیل توسعه روابط با روسیه به ردیف اول اولویت‌ها جابجا شد. نقاط اشتراک متقابل بسیاری در بخش توسعه روابط اقتصادی موجود است. روندهای محسوس در بخش‌های بازرگانی و همکاری اقتصادی دو کشور در طیفی فوق العاده گسترده - از انرژی

اتمی تا نیروی حرارتی، صنایع نفت و گاز، ترابری صنعتی تا بخش کشاورزی، جنگل، شیلات، ارتباطات، اکولوژی، علوم، آموزش و پرورش و فرهنگ - در بر می‌گیرد. بین مناطق روسیه و استان‌های ایران روابط مستقیم برقرار شده است. همکاری در چارچوب راهروی ترانزیت بین‌المللی شمال-جنوب و همچنین اتاق‌های صنایع و بازرگانی منطقه خزر تقویت می‌شود.

طبق آمار گمرکی روسیه، حجم بازرگانی روسیه و ایران در سه ماهه اول سال ۲۰۱۹ در مقایسه با دوره مشابه سال قبل ۱۴ درصد رشد داشته و به ۵۴۲ میلیون دلار بالغ شده است.

توسعه اقتصادی ایران

ایران در بخش تولیدات ملی در یکی از جایگاه‌های اول جهان قرار داشته و بین کشورهای آسیای غربی و اوپک مقام اول را در اختیار دارد. تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۲۰۱۸ بالغ بر ۴۵۲،۲۸ میلیارد دلار شده است. ایران از نقطه نظر ذخایر نفت (۱۵۷ میلیارد بشکه، ۱۰ درصد

ذخایر جهانی و ۱۳ درصد ذخایر اوپک) در جایگاه چهارم (پس از ونزوئلا، عربستان سعودی و کانادا) قرار دارد. در بخش ذخایر گاز طبیعی ایران (پس از روسیه) در جایگاه دوم است و ذخایر آن به ۳۵ تریلیون متر مکعب (۱۷٪) ذخایر گاز طبیعی جهان و ۴۰٪ کل کشورهای اوپک) برآورد می‌گردد.

ایران کشوری دارای اقتصاد باز است. تنها در سال ۲۰۱۶ حجم بازرگانی خارجی ایران به ۳۱ درصد تولید ناخالص داخلی آن بالغ شد که حاکی از وابستگی محسوس اقتصاد ایران به روابط اقتصادی جهانی می‌باشد.

نفت کالای اصلی صادراتی و منبع ارز خارجی ایران است. نفت خام تا ۷۰ درصد صادرات ایران را تشکیل می‌دهد. ایران دارای نه پالایشگاه بزرگ نفتی است. چین، هند، کره جنوبی، ژاپن و ترکیه خریداران اصلی نفت ایران هستند. دسترسی به بازارهای خارجی در کشورهای همسایه مانند ترکیه، پاکستان، هند، ارمنستان و همچنین کشورهای اروپای شرقی و آسیای جنوب شرقی مهم‌ترین گرایش سیاست ایران در حوزه گاز است.

در سال ۲۰۱۷ استخراج معدن در تولید ناخالص داخلی کشور (بدون نفت و گاز) به ۱۶,۵ درصد تولید ناخالص داخلی یا ۷ میلیارد دلار بالغ شد. ایران در بخش معادن در جایگاه دوازدهم جهان جای دارد. ذخایر معادن مختلف کشور - به استثنای نفت و گاز - حدود ۳۷ میلیارد تن است. با این حال، تنها ۵ درصد از کل این ذخایر کشور استخراج می‌شود. وابستگی شدید اقتصاد ایران به صادرات نفت، عاملی است که توجه به توسعه صادرات غیر نفتی را توجیه می‌کند. استفاده از ظرفیت حوزه‌های سنتی در بخش معادن - استخراج معدن و پردازش اولیه سنگ معدن فلزات - بخشی از این نوع صادرات است. به گزارش وزارت صنایع و معادن ایران، حجم ذخایر معدنی اکتشاف شده عبارتند از:

زغال سنگ - ۷۸۰۰ میلیون تن،

مس - ۲۷۰۰ میلیون تن،

سرب - ۱۳۴۵ میلیون تن،

روی - ۲۳۷ میلیون تن،

کرومیت - ۸,۵ میلیون تن،

طلا - ۰,۵، نقره - ۰,۴، مولیبدن - ۰,۰۵ میلیون تن.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش‌های صنایع، معادن و تجارت در سال ۱۳۹۶ ایرانی (شمسی) به ۴ میلیارد دلار رسید.

شرکت‌های تجاری خرد و متوسط در صنعت تولیدی غالب هستند. بزرگ‌ترین شرکت‌ها، با بیش از ۵۰۰ کارگر، کمتر از یک درصد کل شرکت‌ها را تشکیل می‌دهند. سهم بخش صنعتی در تولید ناخالص داخلی ایران در سال‌های ۲۰۱۶/۲۰۱۷ فقط به ۱۲,۴ درصد بالغ شده است. ایران از نقطه نظر تولید فولاد مکان بیست و دوم را در جهان احراز می‌کند.

سهم کشاورزی در تولید ناخالص داخلی ایران به تدریج کاهش می‌یابد. در سال ۲۰۱۷ این نمودار حدود ۸,۴٪ بود. بخش اعظم اراضی مورد استفاده کشاورزی زیر کشت غلات - گندم، جو و برنج - است. برداشت دانه غلات در کشور در دو سال گذشته حدود ۲۱ میلیون تن بود، از جمله حجم محصول گندم ۱۴ میلیون تن، محصول برنج ۲,۵ میلیون تن و محصول سایر غلات حدود ۴,۵ میلیون تن بود. خودکفایی در بخش گندم از ۸۵-۸۷٪ مصرف کشور فراتر نمی‌رود.

مجتمع انرژی ایران ظرفیت تولید سالانه ۲۶۵,۱ میلیارد کیلووات ساعت (۲۰۱۵) را تولید می‌کند. در کشور ۲۲۰,۹ میلیارد کیلووات ساعت برق مصرف می‌شود. به این ترتیب، ایران صادر کننده خالص برق است. ایران از لحاظ تولید برق در جهان در جایگاه ۱۶ بوده و در منطقه در جای اول قرار دارد.

حمل و نقل، یکی از بزرگترین‌های اولویت‌های توسعه کشور است، حجم خدمات در بخش حمل و نقل حدود ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. بیش از ۹۰٪ از حمل و نقل داخلی و حدود ۹۲٪ از بخش مسافربر به جاده‌های زمینی اختصاص دارد. طول جاده‌های ایران حدود ۲۰۰ هزار کیلومتر است، شبکه راه آهن ایران ۸۴۸۹,۵ کیلومتر بوده و تنها ۱۸۹,۵ کیلومتر از آنها برقی شده است.

به دنبال از سر گرفته شدن تحریم‌های ایالات متحده علیه ایران، اکثر شرکت‌های خارجی، از جمله شرکت‌های بزرگی مانند Shell, Volkswagen, Daimler, Peugeot, Airbus و همچنین شرکت‌های نفتی LUKOIL و

Zarubezhneft از روسیه، فعالیت‌های خود را در کشور متوقف کردند.

استراتژی توسعه اقتصادی ایران در رابطه با تحریم‌ها (اقتصاد مقاومتی) هم اکنون آغاز شده و متوجه حمایت از بازار داخلی و کاهش وابستگی به صادرات نفت است. اثر تحریم‌ها بر اقتصاد کشور و سطح تورم نیاز به پیاده کردن خط جایگزینی واردات و حداکثر خودکفایی، همراه با متنوع ساختن راه‌های صادرات و واردات و تقویت توجه به بخش آسیایی - چین، هند، امارات متحده عربی، ترکیه و روسیه - را ایجاب می‌کند.

عدم حمایت اتحادیه اروپا یکی از مشخصات موقعیت جاری در رابطه با تحریم‌های آمریکا علیه ایران است. اروپایی‌ها در ماه می ۲۰۱۸ روند مسدود کردن تحریم‌های آمریکا علیه ایران به منظور دفاع از منافع شرکت‌های اروپایی در کشور را راه اندازی کردند. به منظور انجام فعالیت متوجه مقابله با تحریم‌های آمریکا، مکانیزم نقل و انتقال ملی ویژه (Special Purpose Vehicle, SPV) طراحی شد. در این رابطه شرکت "INTEX SAS" تأسیس و در حیطه صلاحیت حقوقی فرانسه ثبت گردید. این شرکت در

وهله اول به مهم‌ترین نیازهای ایران، از جمله دارو، تجهیزات درمانی و فرآورده‌های کشاورزی و مواد غذایی، توجه می‌کند.

در ۱۹ مارس ۲۰۱۹، ایرانی‌ها شریک "INSTEX SAS" به نام نهاد ویژه بازرگانی و مالی (STFI) را تأسیس کردند. بانک مرکزی ایران و کنسرسیوم بانک‌های تجاری ایران در تأسیس این نهاد شرکت کردند. صاحب‌نظران می‌گویند در مورد عمق تاثیر بسته کنونی تحریم‌ها بر اقتصاد جهانی و جایگاه ایران وحدت نظر موجود نیست. در خود ایران گفته می‌شود کشور تجربه طولانی تحریم‌ها را داشته و راه‌های متفاوت هماهنگی با آن طی ۴۰ سال تاریخ آن طراحی شده است.

تجارت ایران و روسیه

حجم بازرگانی ایران و روسیه در آخر سال ۲۰۱۸ به میزان ۱،۹۸٪ (در مقایسه با سال ۲۰۱۷) رشد داشته و به ۱،۷ میلیارد دلار بالغ شد که ۱،۲ میلیارد دلار آن صادرات

(۱۴،۸٪-) روسیه و ۵۳۳،۱ میلیون دلار واردات (۳۵،۹٪+) بود.

صادرات به علت کاهش تحویل فلزات و محصولات آنها، ماشین آلات، تجهیزات و وسایل نقلیه، چوب و محصولات چوبی و کاغذ، محصولات شیمیایی و معدنی کاهش یافته است. در عین حال، تحویل محصولات غذایی و مواد خام کشاورزی نیز افزایش یافته است.

در سال ۲۰۱۸، ایران بین شرکای تجاری خارجی روسیه در رتبه پنجاهم قرار گرفت، از جمله ایران در بخش صادرات روسیه در جای ۴۸ و در بخش واردات در جای ۵۴ بود. بازرگانی با ایران به ۲۵ صدم درصد کل تجارت خارجی روسیه بالغ شده بود. مازاد تراز بازرگانی روسیه با ایران ۶۷۴،۷ میلیون دلار آمریکا است.

در ماه‌های ژانویه - مارس ۲۰۱۹، حجم بازرگانی روسیه با ایران به ۵۴۲،۹ میلیون دلار رسید که ۱۳،۳ درصد بیش از ارقام دوره مشابه سال ۲۰۱۸ بود. در این دوره صادرات روسیه به ایران ۳۹۳،۷ میلیون دلار (۳۲،۲٪+)، و واردات از ایران به ۱۴۹،۲ میلیون دلار (۱۷،۷٪-) بالغ شد.

صادرات در ماه‌های ژانویه تا مارس ۲۰۱۹ پویایی مثبت داشت. رشد صادرات در این دوره با حجم بالای تحویل مواد غذایی و مواد اولیه خام کشاورزی، ماشین آلات، تجهیزات و وسایل نقلیه، محصولات شیمیایی و محصولات معدنی ارتباط دارد.

در سال ۲۰۱۸ زمینه واردات نیز رشد داشت. این امر در درجه اول نتیجه افزایش تحویل سبزیجات و میوه‌های مختلف بود. البته کاهش واردات طی ماه‌های ژانویه تا مارس ۲۰۱۹ با کاهش عرضه فلزات و فرآورده‌های فلزی، محصولات غذایی و مواد خام کشاورزی ارتباط داشت.

به گزارش نهاد "Comtrade" سازمان ملل متحد، تجارت خارجی ایران در سال ۲۰۱۸ به‌طور کلی به ۴۶,۹ میلیارد دلار بالغ شده است. روسیه بین ده شریک بزرگ ایران در بخش تجارت خارجی قرار داشته و جایگاه پنجم را بین آن‌ها احراز می‌کند. صادرات ایران در سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ به‌طور اعم به میزان ۵۰,۲ درصد کاهش یافته است. در عین حال، روسیه در فهرست صادرکنندگان عمده ایران تنها جایگاه ششم را احراز می‌کند. در بخش واردات ایران در سال ۲۰۱۷ نیز، روسیه بین شرکای برتر تجارت خارجی

ایران جایگاه چهارم را به خود اختصاص داد. صادرات ایران به روسیه ۳۸,۳ درصد رشد داشته و به ۰,۵ میلیارد دلار رسیده است.

پروژه‌های سرمایه گذاری اولویت‌دار روسیه و ایران با موفقیت انجام می‌شود.

فعالیت در حوزه‌های ساختمانی، خدمات، راه اندازی و تعمیر فازهای مولد برق نیروگاه هسته‌ای بوشهر در این ردیف جایگاه مهمی دارند. مجتمع دولتی روس‌اتم روسیه نماینده کشور در همکاری با ایران در حوزه انرژی اتمی است. سازمان تولید و توسعه انرژی هسته‌ای ایران (NPPD) به عنوان طرف ایرانی در این فعالیت‌ها شرکت می‌کند.

از تجربه روسیه در ساخت "Sirik TPP" (نیروگاه حرارتی سیریک) نیز استفاده می‌شود. شرکت "تخنوپروم اکسپورت" از طرف روس و "توانیر" از طرف ایران در این پروژه شرکت می‌کنند. هزینه‌های ساخت این نیروگاه حرارتی با اعتبار دولتی روسیه به مبلغ ۱ میلیارد یورو تامین می‌شود.

در چارچوب سرمایه گذاری در توسعه زیرساخت ترابری ایران، شرکت "RZD International LLC" همراه با راه آهن جمهوری اسلامی ایران در پروژه برقی کردن راه آهن گرمسار و اینچه برون شرکت خواهد کرد. این پروژه هم به واسطه اعتبار صادرات دولتی روسیه به مبلغ ۱,۲ میلیارد یورو انجام می شود.

مجتمع تولیدی "او و کا" و مجتمع تولیدی "اورال واگن زاوود" با ایران در بخش تحویل واگن همکاری کرده و همچنین در توسعه بخش راه آهن ایران نقش فعال ایفا می کنند.

همکاری روسیه و ایران حوزه های نویدبخش خاصی هم دارد. بخش نفت و گاز در این رابطه در جای اول قرار داشته و مورد توجه بالقوه شرکت های روسی می باشد. شرکت های "گازپروم (Gazprom)", "روس نفت (RosNeft)", "گازپروم نفت (Gazprom Neft)", "لوک اویل (Lukoil)" و "تات نفت (Tatneft)" قرار دارد.

در عین حال، ایران به مدرن سازی و گسترش امکانات تولیدی در بخش های استخراج و فرآوری محصولات نفتی علاقه مند است.

هماهنگ کردن سیستم های نیروی برق روسیه و ایران با مشارکت گرجستان و ارمنستان و ایجاد کریدور انتقال برق بین روسیه - جمهوری آذربایجان - ایران می توانند پروژه های نوید بخشی در حوزه صنعت برق باشد.

چشم انداز حضور شرکت های اتومبیل سازی روسیه KAMAZ، گروه GAZ در پروژه های مونتاژ و فروش اتومبیل از نقطه نظر مهندسی مکانیک وجود دارد.

پروژه ساخت خط آهن رشت - آستارا (ایران) - آستارا (آذربایجان)، در چارچوب راهروی بین المللی شمال-جنوب در ایران اجرا می شود.

واردات گندم به ایران تا ۱۲ فوریه ۲۰۱۹ ممنوع شده بود. در عین حال، در مرحله کنونی، در رابطه با امضای تفاهم نامه وزارت کشاورزی فدراسیون روسیه، وزارت کشاورزی جمهوری قزاقستان و وزارت جهاد کشاورزی جمهوری اسلامی ایران در مورد توسعه همکاری در تجارت گندم (مطرح شده در ۲۴ سپتامبر ۲۰۱۸ در تهران و امضا شده در وزارت کشاورزی روسیه) این موضوع از فهرست مشکلات حذف شده است. پیشاپیش حدس زده شده بود که صادرات بالفعل گندم به ایران (برای فرآوری در داخل

ایران و سپس صادرات به کشورهای همسایه) در چارچوب قراردادهای امضا شده بزودی آغاز می‌شود.

همکاری ایران و روسیه بر اساس قانونی محکم اتکا دارد. این پایه حقوقی از شش سند مهم تشکیل شده که معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و توافقات موقت بین آنها است.

کمیسیون دائمی همکاری‌های تجاری و اقتصادی ایران و روسیه مکانیزم اصلی همکاری بین دولتی دو کشور است. ۱۴ کارگروه حوزه‌ای به صورت مستمر در چارچوب کمیسیون فعالیت می‌کنند. پیشرفت در مورد اجرای پیشنهادات تأیید شده پس از برگزاری ۱۴ جلسه دارد آغاز می‌شود. تصمیم‌های مشترک اتخاذ شونده در پانزدهمین جلسه کمیسیون (در شهر اصفهان در سال ۲۰۱۹) نیز به همکاری پربار طرفین کمک خواهد کرد.

در چارچوب همکاری طبق متمم موافقتنامه همکاری اتاق صنایع و بازرگانی روسیه و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران مورخ ۸ دسامبر ۲۰۰۵، همچنین شورای تجاری ایران و روسیه دایر شده است.

روابط تجاری و اقتصادی مناطق (استان‌های) روسیه و ایران

روسیه و ایران علاقه‌مندی خود به ادامه توسعه روابط تجاری و اقتصادی بین مناطق دو کشور را به‌طور کامل تأیید می‌کنند. کارگروه همکاری‌های منطقه‌ای کمیسیون همکاری تجاری-اقتصادی ایران و روسیه ابزار مؤثر توسعه همکاری مناطق روسیه و استان‌های ایران است. حوزه‌های اصلی همکاری طرفین در چارچوب این کارگروه عبارت است از:

طراحی و پیاده کردن سیاست‌های منطقه‌ای، افزایش فعالیت در بخش سرمایه‌گذاری در مناطق، تسهیل ایجاد و توسعه ارتباطات مقامات منطقه‌ای، از جمله از طریق امضای موافقتنامه‌های مناطق ایران و روسیه، تسهیل ارتباطات تجاری بین مناطق فدراسیون روسیه و ایران.

هاتسایف، رایزن دولتی و معاون وزیر امور قفقاز شمالی روسیه رئیس بخش روسی و بابک دین‌پرست معاون وزیر کشور جمهوری اسلامی ایران رئیس بخش ایرانی کارگروه هستند.

۶۹ منطقه فدراسیون روسیه در سال ۲۰۱۸ با جمهوری اسلامی ایران در زمینه‌های مختلف روابط تجاری-اقتصادی داشتند. مسکو، استان‌های آستراخان و راستوف، شهر سنت پتربورگ، استان‌های سوردلوفسک، مسکو، لیپتسک و وولگدا، سرزمین‌های پرم و استاوراپل مناطق پیشتاز در این بخش هستند.

حوزه فدرال مرکزی، طبق آمار سال ۲۰۱۸، در حجم کل بازرگانی خارجی نقش برتر را ایفا می‌کند. حوزه‌های فدرال جنوبی، شمال شرقی، ولگا، اورال، قفقاز شمالی، سیبری و خاور دور به دنبال آن در جایگاه‌های بعدی قرار دارند. حجم بازرگانی اکثر مناطق روسیه با ایران در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال قبل حدود ۲،۳٪ رشد داشت.

در عین حال، ۶۰٪ کل بازرگانی خارجی روسیه با ایران در سال ۲۰۱۸ به ۴ منطقه روسیه - شهرهای مسکو و سنت پتربورگ و استان‌های آستراخان و راستوف - اختصاص داشت. همزمان قریب به ۷۲ درصد کل واردات به مسکو، استان‌های مسکو و سوردلوفسک و ۶۰٪ صادرات از شهرهای مسکو، سنت پتربورگ، استان‌های آستراخان و راستوف بود.

در سه ماهه اول سال ۲۰۱۹، فعالیت ۳۰ منطقه روسیه با شرکای ایرانی بیش از همه بود. جایگاه حوزه‌های فدرال برتر در بازرگانی خارجی طی این مدت تغییر اندکی داشت و به شرح زیر است: حوزه‌های فدرال مرکزی، جنوبی، کرانه ولگا، شمال غربی، قفقاز شمالی، سیبری، اورال و خاور دور. ۶۱ منطقه روسیه در ماه‌های ژانویه و مارس ۲۰۱۹ به برقراری روابط تجاری و اقتصادی با ایران پرداخته بودند. در عین حال، حجم بازرگانی در ۲۴ منطقه زیر یک میلیون دلار بود. مازاد تراز بازرگانی ۲۸ منطقه رشد کرده است.

بنا بر آمار گمرکی روسیه، حجم بازرگانی روسیه و ایران در سه ماهه اول سال ۲۰۱۹ در مقایسه با دوره مشابه سال قبل ۱۴ درصد افزایش یافت و به ۵۴۲ میلیون دلار رسید. چارچوب حقوقی و قراردادی همکاری مناطق روسیه فدراسیون و استان‌های جمهوری اسلامی ایران بهبود می‌یابد. هم‌اکنون هفت موافقتنامه همکاری بین مناطق روسی و ایران وجود دارد. استان ولگاگراد با استان مازندران، استان سوردلوفسک با استان همدان؛ استان چلیابینسک با استان زنجان، جمهوری چوواشیا با استان قزوین؛ استان آستراخان

با استان خوزستان، شهر سنت پترزبورگ با شهر اصفهان، استان آستراخان با استان گیلان رابطه برقرار می‌کنند. در مورد متن تفاهم نامه بین استان ساراتوف روسیه با استان کرمانشاه ایران و توافق نامه دولت استان ساراتوف با استانداری مازندران مذاکرات مربوطه در حال انجام می‌باشد.

همکاری شرکای ایرانی با مناطق حوزه فدرال قفقاز شمالی فعالانه توسعه داده می‌شود. امکان ایجاد مؤسسات مشترک برای تولید مکمل های غذایی و همچنین واردات اجزای لازم برای تولید آنها در حوزه فدرال قفقاز شمالی در دست بررسی می‌باشد. در مورد ترتیب دادن تورهای آشنایی متقابل برای نمایندگان صنعت گردشگری به نواحی حوزه فدرال قفقاز شمالی و استان های جمهوری اسلامی ایران توافق حاصل شده است. چشم انداز ایجاد مراکز لجستیک در مناطق حوزه فدرال قفقاز شمالی فدراسیون روسیه موجود است.

به عنوان نمونه می‌توان به تجربه استان آستراخان اشاره کرد که پیش‌آهنگ همکاری منطقه‌ای ایران و روسیه می‌باشد. اولین موافقتنامه این منطقه با استان های گیلان

و مازندران ایران در سال ۱۹۹۵ امضا شد. در اکتبر ۲۰۱۷ طی شانزدهمین ملاقات شورای بین‌المللی همکاری تجاری اتاق‌های صنایع و بازرگانی منطقه خزر (تجارت خزر)، مرکز تجاری ایران در شهر آستراخان افتتاح شد. طرف ایرانی قصد دارد انبار بزرگ فروش کالاهای ایرانی را احداث کند که سپس در شبکه فروشگاه‌های عرضه‌کننده کالاهای ایرانی در مناطق مختلف فدراسیون روسیه بفروش خواهد رسید.

نمونه‌های بسیار فعالیت مشترک با شرکت بندر تجاری آستراخان موجود است. علاوه بر این، به عنوان بخشی از همکاری "دریایی"، ساخت نفتکش فرآورده‌های نفتی و کشتی عمومی در دستور کار قرار دارد. کشتی‌های شرکت‌های ایرانی بطور معمولی تعمیر می‌شوند و برنامه ترتیب دادن چند تور دریایی در دست طراحی است.

جمهوری داغستان هم در این همکاری‌ها فعال است. بندر تجاری ماخاج قلعه در انتقال محموله در جهت بنادر ایرانی امیرآباد، انزلی، نکا، نوشهر فعالیت می‌کند. حجم کل حمل کالای دریایی در سال ۲۰۱۸ به ۴۰۰ هزار تن بوده اما تنها در ۴ ماه سال ۲۰۱۹ به ۱۹۰،۵ هزار تن رسیده است. در

سه ماهه اول سال جاری، قریب به ۱۵۰ هزار تن غلات منتقل شده است. انتقال آزمایشی محموله روغن نباتی در دستور کار است.

دیگر جهات همکاری، و از جمله جلب اشخاص مقیم به پارک صنعتی آوروورا (Aurora)، ناحیه قره بوداق کنت و به "ناحیه توسعه اجتماعی اقتصادی پیشتاز" به نام "کاسپسک" و "داغستان آگنی" (نورهای داغستان) هم بررسی می‌شود.

سنت پترزبورگ قصد راه انداختن همکاری با طرف ایرانی در حوزه‌های زیر را دارد: کشتی سازی غیرنظامی، از جمله به‌روز کردن کارخانجات کشتی‌سازی، تجهیز آن‌ها با تجهیزات تولید شده در سنت پترزبورگ، طراحی مراکز کشتی سازی جدید، کشتی سازی و تمرین پرسنل، شرکت کارکنان متروسازی سنت پترزبورگ در طراحی و ساخت مترو در اصفهان و همچنین ساخت متروهای جدید در بزرگترین شهرهای ایران، تحویل تجهیزات تولید شده در کارخانجات صنایع برق سنت پترزبورگ، همکاری دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و همچنین توسعه تماس‌ها و ادامه مذاکره در مورد توسعه همکاری اقتصادی و تجاری با

تعدادی از استان‌های ایران، از جمله در بخش پرورش بچه ماهی.

استان چلیابینسک، همکاری در بخش کشاورزی فرامرزی، از جمله حضور شرکت های کشاورزی ایران در زمین‌های زیر کشت و مراتع فدراسیون روسیه را جالب توجه تلقی می‌کند. همچنین همکاری در بخش صنعتی، از جمله صنایع فلزات و مهندسی مکانیک، تأسیس شرکت‌های مشترک در بخش فرآوری محصولات کشاورزی و معدنی و شرکت‌های داروسازی برای استان جالب است.

جمهوری اوستیای شمالی - آلانیا هم فعالانه با ایران در بخش‌های تجاری و فرهنگی همکاری دارند.

با در نظر گرفتن فرصت‌های اقتصادی و منابع انسانی ۸۱ میلیون ایرانی و ۱۴۵ میلیون جمعیت روسیه، نزدیک شدن و برقراری مشارکت راهبردی برای دو کشور مفید خواهد بود. لذا، حتی اگر مواضع در همه موارد و همیشه یکسان نباشد، مهم این است که دو کشور منافع متقابل خود را مشاهده کنند.

ظرفیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و کشاورزی روسیه

(گزارش سفارت جمهوری اسلامی ایران در مسکو)

طبق آمارها و بررسی‌های انجام شده اگر صادرات و واردات روسیه را مقایسه نماییم، بیشتر از ۵۰٪ صادرات روسیه را مواد نفتی و معدنی تشکیل می‌دهد و به این بدین معنی است که روسیه با توجه به وسعت و جمعیت بیش از ۱۴۴ میلیون نفری در حقیقت یک کشور مصرفی و واردکننده می‌باشد. روسیه در بخش‌های صنعتی و مواد غذایی واردات بیشتری دارد. در بخش صنعت، بازرگانان کشورمان

می‌توانند سهم قابل ملاحظه‌ای را در بخش تامین مواد شیمیایی، پتروشیمی و پلاستیک، داروهای انسانی، لباس، منسوجات و کفش داشته باشند. در بخش واردات کشاورزی و غذایی روسیه را می‌توان یک کشور وابسته به واردات به جز غلات به حساب آورد زیرا زمستان طولانی و اقلیم نامناسب روسیه سبب شده است این کشور بیشترین مواد اولیه غذایی را وارد نماید. نزدیکی جغرافیائی به این کشور و توانایی‌های تولیدی و کشاورزی می‌تواند ایران را به یک شریک اصلی روسیه در بخشی غذایی تبدیل نماید.

در سال ۲۰۱۸ تجارت خارجی روسیه ۶۷۸ میلیارد دلار بوده که از آن ۴۴۹,۹ میلیارد دلار صادرات و ۲۳۸ میلیارد واردات بوده است. بیشترین صادرات روسیه در بخش‌های معدن، فلزات، ماشین‌آلات، فرآورده‌های شیمیایی، چوب، غلات، وسایل حمل و نقل و غیره بوده است. بیشترین واردات روسیه در بخش‌های ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی، فرآورده‌های شیمیایی، وسایل حمل و نقل، فلزات، پلاستیک و لاستیک، پارچه و مواد غذایی بوده است.

جداول زیر بخوبی حجم و ترکیب صادرات و واردات و کالاهای صادراتی و وارداتی روسیه و نیز نوع تبادلات تجاری این کشور با جمهوری اسلامی ایران را به نمایش می‌گذارد.

تجارت خارجی روسیه با جهان در سال‌های ۲۰۱۶-
 ۲۰۱۷-۲۰۱۸ و شش ماهه اول ۲۰۱۹ (ارقام به میلیارد
 دلار می‌باشد)

تجارت خارجی روسیه	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	شش ماهه اول ۲۰۱۹
صادرات به جهان	۲۷۸,۳	۳۵۶,۹	۴۴۹,۹	۲۰۵,۱۴۶
واردات از جهان	۱۸۰,۲	۲۲۱,۲	۲۳۸	۱۱۲,۳۶۸
حجم تجارت خارجی	۴۵۸,۵	۵۷۸,۱	۶۷۸	۳۱۷,۵۱۴

حجم تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران با روسیه (ارقام به میلیارد دلار می باشد)

شش ماهه اول ۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	تجارت خارجی روسیه و ایران
۸۲۵٫۷ میلیون دلار	۱٫۲ میلیارد دلار	۱٫۳ میلیارد دلار	۱٫۹ میلیارد دلار	واردات از روسیه
۲۸۹٫۶ میلیون دلار	۵۳۳ میلیون دلار	۳۸۷ میلیون دلار	۲۹۷ میلیون دلار	صادرات به روسیه
۱٫۱۵ میلیارد دلار	۱٫۷۴ میلیون دلار	۱٫۶۹ میلیارد دلار	۲٫۲ میلیارد دلار	حجم کل تجارت

اصلی ترین کالاهای صادراتی روسیه به جهان عبارتند از:

- محصولات معدنی ، ۵۴٪ صادرات روسیه به جهان را تشکیل می دهد.
- محصولات فلزات و مواد متالوژی ، ۹,۹٪ صادرات روسیه به جهان.
- محصولات مواد شیمیایی ۴,۲٪ صادرات روسیه به جهان.
- ماشین آلات، تجهیزات و ابزارآلات ۳٪ صادرات روسیه به جهان.
- محصولات طلا و جواهر ۲,۳٪ صادرات روسیه به جهان.
- محصولات و فرآورده های گیاهی ۲,۷٪ صادرات روسیه به جهان.
- چوب و محصولات چوبی ۲,۱٪ صادرات روسیه به جهان.
- مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد ، کائوچو و اشیاء ساخته شده از کائوچو ۲٪ صادرات روسیه به جهان.
- وسایل نقلیه ۱٪ صادرات روسیه به جهان.

فهرست اصلی ترین کالاهای وارداتی روسیه از جهان عبارتند از:

- ماشین آلات، تجهیزات و لوازم آنها ۳۰,۶٪ واردات روسیه از جهان.
- محصولات شیمیایی ۱۲,۵٪ واردات روسیه از جهان.
- وسایل نقلیه ۱۰,۹٪ واردات روسیه از جهان.
- فلزات و محصولات آنها ۷,۳٪ واردات روسیه از جهان.
- مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد، کائوچو و اشیاء ساخته شده از کائوچو ۵,۸٪ واردات روسیه از جهان.
- محصولات نباتی ۴,۶٪ واردات روسیه از جهان.
- نساجی ۴,۸٪ واردات روسیه از جهان.
- مواد غذایی، نوشیدنی‌ها، تنباکو ۴,۳٪ واردات روسیه از جهان.
- جهان.
- کد مخفی ۳,۱٪ واردات روسیه از جهان.
- محصولات غذایی (حیوانی) ۲,۷٪ واردات روسیه از جهان.

ظرفیتهای صادراتی روسیه در بخش صنعتی:

- فلزات ۳۶,۶ میلیارد دلار
- فلزات آهنی ۱۹,۵۳ میلیارد دلار
- محصولات آهنی و فولادی ۳,۵۱ میلیارد دلار
- آلومینیوم و محصولات مرتبط ۵,۳ میلیارد دلار
- مس و محصولات مرتبط ۴,۵ میلیارد دلار
- نیکل و محصولات مرتبط ۲,۰۴ میلیارد دلار
- انواع کود های شیمیائی ۶,۲۹ میلیارد دلار
- محصولات شیمیایی آلی ۳,۴۲ میلیارد دلار
- محصولات شیمی معدنی ۲,۹ میلیارد دلار
- محصولات دارویی ۶۳۴ میلیون دلار
- روغن های اسانس و شبه رزین ها ، محصولات عطرسازی ، مواد بهداشتی و فرآورده های آرایشی ۵۶۰ میلیون دلار
- محصولات گوناگون صنایع شیمیایی ۷۴۲ میلیون دلار
- صابون، مواد آلی و اولیه بهداشتی، مواد شوینده، روان کننده ها، واکس ها، شمع، ۴۳۵ میلیون دلار
- رآکتورهای هسته ای، دیگ های بخار و آبگرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی؛ اجزاء و قطعات آنها ۷,۷ میلیارد دلار

- ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزاء و قطعات آنها؛ تجهیزات صوتی، تجهیزات تلویزیون؛ و قطعات آنها ۳,۸۹ میلیارد دلار
- مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد ۶۶ میلیارد دلار
- لاستیک و اشیاء ساخته شده از لاستیک ۶۵ میلیارد دلار
- وسایل نقلیه زمینی غیر از راه آهن یا تراموا ، اجزاء و قطعات آنها ۴۳ میلیارد دلار
- کشتی، قایق و سازه‌های شناور ۵۶۰ میلیون دلار
- لوکوموتیوهای راه آهن یا تراموای برقی ، انواع واگن‌های راه آهن ، تجهیزات و علائم راهنمایی و ترافیک ۷۳۹ میلیون دلار

ظرفیتهای صادراتی روسیه در بخش معدن:

محصولات معدنی و خام صادر شده به ارزش ۲۰۰,۴۸ میلیارد دلار شامل:

- نفت خام و محصولات نفتی ۱۰۶,۶۸ میلیارد دلار، نفت و محصولات نفتی (به غیر از نفت خام) ۶۵,۲۶ میلیارد دلار،
- زغال سنگ ۱۳,۷ میلیارد دلار،
- سنگ آهن ۱,۲۲ میلیارد دلار،
- سنگ معدن فلزات گرانبها ۴۵۸ میلیون دلار،
- سنگ معدن سرب ۴۳۴ میلیون دلار،
- فسفات کلسیم ۳۱۵ میلیون دلار،
- انواع گوگرد ۲۲۶ میلیون دلار،
- آزبست (پنبه کوهی) ۱۷۱ میلیون دلار،
- مروارید طبیعی، سنگ های گرانبها یا نیمه گرانبها، اشیاء ساخته شده از این مواد؛ زیورآلات بدلی و سکه ۷ میلیارد دلار.

ظرفیتهای صادراتی روسیه در بخش کشاورزی و مواد غذایی:

- غلات ۸,۶۲ میلیارد دلار
- دانه‌های روغنی / دانه و بذر و میوه‌های گوناگون، نباتات صنعتی یا دارویی ۵۷۲ میلیون دلار
- سبزیجات ۴۰۶ میلیون دلار
- قهوه، چای و ادویه جات ۱۶۱ میلیون دلار
- چوب و محصولات آن و زغال چوب ۷,۵۵ میلیارد دلار

ظرفیت های واردات روسیه در بخش صنعت:

- راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار، تجهیزات و دستگاه‌های مکانیکی؛ و قطعات آنها ۴۳,۵ میلیارد دلار،
- ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی؛ تجهیزات صوتی، تجهیزات تلویزیون؛ و قطعات آنها ۲۹,۸ میلیارد دلار،
- محصولات دارویی ۸,۶۷ میلیارد دلار،
- محصولات شیمیایی آلی ۳,۴۰ میلیارد دلار،
- سایر محصولات شیمیایی ۲,۸۷ میلیارد دلار،
- عطر، لوازم آرایشی و بهداشتی ۲,۷۳ میلیارد دلار،
- محصولات شیمی غیر آلی ۳,۰۱ میلیارد دلار،
- وسایل نقلیه زمینی غیر از خط راه آهن یا تراموای برقی و اجزاء و قطعات آنها ۴۳ میلیارد دلار،
- کشتی‌ها، قایق‌ها و سازه‌های شناور ۱,۴۸ میلیارد دلار،
- محصولات آهنی و فولادی ۴,۷۸ میلیارد دلار،
- آهن و فولاد ۴,۵۵ میلیارد دلار،
- ابزار آلات، آداپتور، کارد و چنگال، قاشق و چنگال ساخته شده از فلزات ارزان ۱,۳۹ میلیارد دلار،
- محصولات متنوع فلزی ۱,۳۲ میلیارد دلار،

- آلومینیوم و مشتقات آن ۱,۰۴ میلیارد دلار،
- مس و مشتقات آن ۶۵۷ میلیون دلار،
- مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد ۱۵ میلیارد دلار،
- کائوچو ، لاستیک و محصولات لاستیکی ۳ میلیارد دلار،
- لباس و منسوجات ، البسه غیرکشاف یا غیرقلاب باف ۳,۱۹ میلیارد دلار،
- لباس و منسوجات ، کشاف یا قلاب باف ۲,۸۱ میلیارد دلار.

ظرفیتهای وارداتی روسیه در بخش کشاورزی و مواد غذایی:

- میوهها و آجیل ها ۴,۰۱ میلیارد دلار،
- دانههای روغنی / دانه و بذر و میوههای گوناگون ۱,۵۲ میلیارد دلار،
- سبزیجات، گیاهان و ریشههای خوراکی ۱,۵۴ میلیارد دلار
- ماهی ۱,۴۶ میلیارد دلار،
- گوشت و محصولات گوشتی ۱,۶۸ میلیارد دلار.

جدول مقایسه کالاهای وارداتی و صادراتی جمهوری اسلامی ایران و روسیه در سال ۲۰۱۸

صادرات روسیه به ایران	ارزش به دلار	واردات روسیه از ایران	ارزش به دلار
۱- محصولات غذایی (حیوانی)	۵۷,۴ میلیون دلار	۱- محصولات غذایی (حیوانی)	۸,۶ میلیون دلار
۲- محصولات غذایی (نباتی)	۵۱۲ میلیون دلار	۲- محصولات غذایی (نباتی)	۳۶۶ میلیون دلار
۳- چربی‌ها و روغن‌ها	۱۹۸ میلیون دلار	۳- چربی‌ها و روغن‌ها	۱۸,۲ میلیون دلار
۴- غذای نوشیدنی، تنباکو	۳,۲ میلیون دلار	۴- غذای نوشیدنی، تنباکو	۱۹,۳ میلیون دلار
۵- محصولات معدنی	۳ میلیون دلار	۵- محصولات معدنی	۷,۱ میلیون دلار
۶- محصولات شیمیایی	۲۷,۳ میلیون دلار	۶- محصولات شیمیایی	۱۹,۴ میلیون دلار
۷- پلاستیک و کائوچو	۴,۶ میلیون دلار	۷- پلاستیک، و کائوچو	۱۴,۴ میلیون دلار
۸- محصولات چرمی و خز	۵۸۶ هزار دلار	۸- محصولات چرمی و خز	۱۱۲ هزار دلار
۹- چوب و محصولات آن	۱۱۴ میلیون دلار	۹- چوب و محصولات آن	۶,۳۴ هزار دلار
۱۰- کتاب‌ها، کاغذ، مقوا	۵۱,۷ میلیون دلار	۱۰- کتاب‌ها، کاغذ، مقوا	۹,۳۲ هزار دلار

۶,۳ میلیون دلار	۱۱- پارچه	۴,۹ میلیون دلار	۱۱- پارچه
۴۰,۸ هزار دلار	۱۲- کفش، کلاه، چتر	۱۸۲ هزار دلار	۱۲- کفش، کلاه، چتر
۹,۸ میلیون دلار	۱۳- مقالات سنگ، سرامیک و شیشه	۹۵۴ هزار دلار	۱۳- محصولات ساخته شده از سنگ، سرامیک و شیشه
۰	۱۴- جواهرات	۰	۱۴- جواهرات
۶۳,۷ میلیون دلار	۱۵- فلزات و مقالات آن	۷۹,۶ میلیون دلار	۱۵- فلزات و محصولات فلزی
۵,۸ میلیون دلار	۱۶- ماشین آلات، تجهیزات و دستگاه	۷۸,۲ میلیون دلار	۱۶- ماشین آلات، تجهیزات و دستگاه
۹ میلیون دلار	۱۷ حمل و نقل	۶۳,۳ میلیون دلار	۱۷- حمل و نقل
۹۷۱ هزار دلار	۱۸- ابزار و دستگاه، ساعت	۶,۵ میلیون دلار	۱۸- ابزار و دستگاه، ساعت
۰	۱۹- اسلحه و مهمات	۰	۱۹- اسلحه و مهمات
۳۶۵ هزار دلار	۲۰- کالاهای تولیدی دیگر	۶۹,۹ هزار دلار	۲۰- کالاهای تولیدی دیگر
۰	۲۱- آثار هنری و عتیقه فروشی	۰	۲۱- آثار هنری و عتیقه فروشی
۰	۲۲- کد مخفی	۸,۳ میلیون دلار	۲۲- کد مخفی
۵۳۱ میلیون دلار	جمع کل واردات روسیه از ایران در سال ۲۰۱۸	۱,۲۱ میلیارد دلار	جمع کل صادرات روسیه به ایران در سال ۲۰۱۸

بطور کلی مزیت‌های مبادلات تجاری ایران با روسیه برای ایران در چارچوب اولویت‌های وارداتی عبارتند از: مواد معدنی و شیمیائی از جمله: زغال سنگ، فلزات، عناصر خاکی کمیاب،

صنایع سنگین فلزی

هواپیماسازی، صنایع هوا فضا، خودروسازی،

صنایع دفاعی و نظامی مانند رادارها و موشک‌ها،

کشتی‌سازی، صنایع الکترونیک پیشرفته،

وسایل حمل و نقل، تراکتور، راهسازی (ریل، لوکوموتیو،

واگن، ماشین‌های راهسازی)،

ارتباطی، مخابرات، رادارها

تولید برق، انرژی هسته‌ای،

پزشکی، دارویی،

صنایع غذایی،

صنایع دستی،

محصولات کشاورزی و وابسته شامل الوار، چوب، گندم،

شکر، جو، دانه گل آفتاب‌گردان، شیر و گوشت.